

การปล่อยตัวชั่วคราวกับความเป็นธรรมทางสังคมที่เล็งเห็นโดยพนักงานกระบวนการยุติธรรม

ทางอาญา : ศึกษากรณีจังหวัดนครสวรรค์

Provisional Release and Social Justice as Perceived by Criminal Justice

Personnel : Case Study in Nakhonsawan Province

สุวรรณา คุณดิลกณัฐสา*

Suwanna Khundiloknattawasa

ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ**

Dr.Narong Kulnites

ดร.สุดาวรรณ สมใจ***

Dr.sudawan Somjai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นของพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการปล่อยตัวชั่วคราว ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน รูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราวและความเป็นธรรมทางสังคม 2) ศึกษาการปล่อยตัวชั่วคราว ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและรูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราวที่มีผลต่อความเป็นธรรมทางสังคม การศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลจากพนักงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ และทนายความ จำนวน 261 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equation model : SEM) และการสัมภาษณ์เจาะลึกจากตัวแทนพนักงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับความคิดเห็นของพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการปล่อยตัวชั่วคราว ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานรูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราว และความเป็นธรรมทางสังคม อยู่ในระดับมาก (2) ความเป็นธรรมทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการปล่อยตัวชั่วคราว,ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราว (3) การปล่อยตัวชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราว (4) รูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (5) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และ (6) ความเป็นธรรมทางสังคมได้รับอิทธิพลทางตรงจากรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราวและการปล่อยตัวชั่วคราว

คำสำคัญ: การปล่อยตัวชั่วคราว / ความเป็นธรรมทางสังคม

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

** ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

*** ผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the opinions of Criminal Justice Personnel towards Provisional release, performance efficiency, and performance satisfaction on provisional release and social justice, and 2) to study provisional release, performance satisfaction, performance efficiency, and model of provisional release affecting social justice. The study used quantitative and qualitative research methods to collect data from 261 criminal Justice Personnel in Nakhonsawan Province, namely judges, prosecutors, police and lawyers. The data were analyzed using the structural equation model (SEM) and depth interviews from 12 criminal Justice personnel. The findings were as follows: 1) the opinions of Criminal Justice Personnel towards Provisional release, performance efficiency, and performance satisfaction, model of provisional release, and social justice were at a high level 2) social justice correlated with the provisional release, performance satisfaction, performance efficiency, and model of provisional release, 3) the provisional release correlated with performance satisfaction, performance efficiency, and model of provisional release, 4) model of provisional release correlated with performance satisfaction and performance efficiency, 5) performance efficiency correlated with performance satisfaction, and 6) social justice directly influenced the model of provisional release and provisional release.

Keywords: Provisional Release / Social Justice

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมเป็นสาระสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม (rule of law) อันเป็นการปกครองโดยกระบวนการทางกฎหมาย (due process of law) ในการนี้กระบวนการยุติธรรมมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการรักษาความสงบสุขของสังคมโดยการอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมาย เป็นกลไกทางสังคมในการบังคับใช้กฎหมายในอันที่จะลงโทษผู้ที่ก่ออาชญากรรมหรืออาชญากรหรือผู้ซึ่งฝ่าฝืนกฎระเบียบทางสังคมหรือบทบัญญัติของกฎหมาย เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและเมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และหากความผิดนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดลหุโทษ (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2548) รัฐจำเป็นต้องดำเนินการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐที่จะควบคุมผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในเบื้องต้น เพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐทำการสอบสวนหาพยานหลักฐานให้ได้ความจริงว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดดังที่มีผู้กล่าวหาหรือร้องทุกข์หรือไม่ หากไม่มีการควบคุมหรือขังบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไว้ระหว่างการสอบสวน และระหว่างการพิจารณาของศาลเนื่องจากเกรงว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดี (โสภณ โรจน์อนนท์, 2549)

ตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลแห่งสหประชาชาติไม่ว่าจะเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948) ข้อ 11(1) หรือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Rights 1966) ข้อ 14(2) “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามี

ความผิดตามกฎหมาย (presumption of innocence)” (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์,ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐสา ฉัตรไพฑูรย์, 2547) ดังนั้นระหว่างการดำเนินคดีอาญาก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าประชาชนคนใดแม้จะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ยังไม่ถือว่าเป็นผู้มีความผิดทางอาญา ประชาชนคนนั้นยังคงมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ซึ่งต้องได้รับการปฏิบัติจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะประเด็นของการประกันตัวของผู้ถูกกล่าวหาและจำเลย

การประกันตัว (bail) หรือ การปล่อยตัวชั่วคราว (provisional release) จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะเข้ามาช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญาในการพิจารณาคำขอประกันตัวเมื่อได้รับคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว และในการกำหนดประกันหรือหลักประกันแก่บุคคลใดๆ จะเรียกประกันหรือหลักประกันสูงเกินควรแก่กรณีไม่ได้ ไม่ว่าการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกัน (without bail) ปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกัน (bail) และปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน (bail with security) (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2548)

ในเรื่องของการปล่อยตัวชั่วคราวในทางปฏิบัติถ้าบุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน โอกาสที่จะได้รับประโยชน์หรือได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายก็แตกต่างกันด้วย โดยคนยากจนมักต้องประสบกับความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นจนจบ (จรัญ ดิษฐาอภิชัย, 2550) การปล่อยตัวชั่วคราวมักเรียกหลักประกันสูง เพราะยึดติดกับการเรียกหลักประกันเป็นสำคัญ โดยมีการกำหนดวงเงินประกันหรือราคาประกันอันเป็นเงื่อนไขแห่งการประกันตัวไว้เป็นมาตรฐานสำหรับคดีประเภทเดียวกัน และเจ้าพนักงานหรือศาลก็จะใช้ดุลยพินิจกำหนดวงเงินประกันแก่ผู้ต้องหาและจำเลยทุกคนเหมือนกัน เป็นเหตุนำไปสู่ความไม่เสมอภาคที่เกิดจากการปฏิบัติที่เหมือนกันต่อบุคคลที่มีสถานะแตกต่างกัน (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545)

ความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) ต้องผ่านกระบวนการและจบด้วยความถูกต้อง ความเป็นธรรมยังแบ่งได้ออกเป็น ความเป็นธรรมตามรูปแบบ (formal justice) เป็นรูปแบบความยุติธรรมในเชิงโครงสร้าง และความเป็นธรรมตามวัตถุ (material justice) ความเป็นธรรมทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับระบบการปกครอง ดังนั้นความเป็นธรรมทางสังคมในมุมมองของแต่ละระบบไม่เหมือนกัน ในทฤษฎีความเป็นธรรมทางสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งความเป็นธรรมในสังคม อาจหมายความว่ารวมถึงสิ่งที่สำคัญที่สุดของการอยู่ร่วมกัน ประเทศที่ขาดความเป็นธรรมทางสังคมจะมีสันติสุขไม่ได้ แต่ถ่าระบบและกระบวนการยุติธรรมดำเนินไปอย่างเป็นธรรม ประชาชนจะมีขวัญและกำลังใจอย่างมาก ผู้ดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มีความเป็นธรรมจะได้รับการกราบไหว้บูชา แต่หากกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถอำนวยความยุติธรรมได้ ประชาชนจะเสียขวัญและบ้านเมืองจะระส่ำระสาย

ดังนั้นการศึกษาการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงการปฏิบัติหรือการกระทำของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยและเป็นการศึกษาเฉพาะกระบวนการในการปล่อยตัวชั่วคราวที่เกิดจากการปฏิบัติของพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในจังหวัดนครสวรรค์เท่านั้น ซึ่งผลของการศึกษามีผลต่อความเป็นธรรมทางสังคม โดยเฉพาะประเด็นของการประกันตัวของผู้เสียหายหรือจำเลยที่จะต้องได้รับความเป็นธรรมทางสังคมจากกระบวนการยุติธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการปล่อยตัวชั่วคราว ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน รูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราว และความเป็นธรรมทางสังคม
2. เพื่อศึกษาการปล่อยตัวชั่วคราว ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และรูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราวที่มีผลต่อความเป็นธรรมทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการปล่อยตัวชั่วคราว ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน รูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราว และความเป็นธรรมทางสังคม และศึกษาการปล่อยตัวชั่วคราว ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และรูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราวที่มีผลต่อความเป็นธรรมทางสังคม และใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวกับความเป็นธรรมทางสังคม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ และนายความ จำนวนทั้งหมด 796 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ศาล จำนวน 6 คน อัยการ จำนวน 6 คน พนักงานสอบสวน จำนวน 47 คน และนายความ จำนวน 202 จำนวนทั้งหมด 261 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังขึ้น (stratified random sampling) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำขององค์กรทั้ง 4 องค์กรละ 3 คนประกอบด้วย ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล อัยการจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด และนายกสภานายความ จำนวนทั้งหมด 12 คนใช้การเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็นพนักงานกระบวนการยุติธรรมซึ่งลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert 5 scale) การหาคุณภาพของเครื่องมือใช้การหาความเที่ยงตรงของหาของแบบสอบถามโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการปล่อยตัวชั่วคราว ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่ามากกว่า 0.66 ขึ้นไปทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) จำนวน 30 ชุด นำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 และค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านความเป็นธรรมทางสังคมเท่ากับ 0.9157 ด้านการปล่อยตัวชั่วคราวเท่ากับ 0.9561 ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเท่ากับ 0.8903 ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเท่ากับ 0.8865 และด้านรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราวเท่ากับ 0.8896

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) และเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interviews) โดยมีจุดหมายเพื่อรวบรวมแนวคิดของผู้ให้

สัมภาษณ์ ซึ่งจะใช้คำถามประกอบการชักใช้ติดตามประเด็น (probing) เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลและรายละเอียดในประเด็นที่ศึกษามากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป คำนวณหาค่าสถิติดังนี้ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝง (p_c) และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (p_v) โดยค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงควรมีค่ามากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวแปรแฝง ที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ซึ่งมีค่าเทียบเท่ากับค่าไอเกน (Eigen values) ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจควรมีค่ามากกว่า 0.50

โดยค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าสูง โดยมีค่า p_c อยู่ระหว่าง 0.650 - 0.900 ซึ่งมากกว่า 0.60 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบมีค่า p_v อยู่ระหว่าง 0.501 - 0.776 ซึ่งมากกว่า 0.50 แสดงว่า จากการประเมินโมเดลมาตรฐานได้หลักฐานที่ชัดเจนว่า การนิยามปฏิบัติการตัวแปรแฝงทั้งหมด ถูกต้องและเชื่อถือได้

3. วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเหตุและผลความเป็นธรรมทางสังคม ที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดให้เป็นโมเดลการวิจัย และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) โดยใช้โปรแกรม LISREL for Windows version 8.80 ซึ่งดัชนีที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบด้วย ดัชนีค่า Chi-Square, X^2/df , CFI, GFI, AGFI, RMSEA และ SRMR

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การสรุปและตีความ โดยการจัดระเบียบข้อมูล (data display) เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นของข้อคำถามหรือเนื้อหาที่กำหนด แล้วหาข้อสรุปและตีความ (conclusion display) และเขียนในรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการปล่อยตัวชั่วคราว ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน รูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราว และความเป็นธรรมทางสังคม พบว่าในภาพรวมมีความเป็นธรรมทางสังคมอยู่ในระดับมาก

2. การศึกษา การปล่อยตัวชั่วคราว ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และรูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราวมีผลต่อความเป็นธรรมทางสังคม ผลการวิเคราะห์โมเดล พบว่า ค่า Chi-Square = 44.787, $df = 43$, $p\text{-value} = 0.397$, $x^2/df = 1.041$, CFI = 0.999, GFI = 0.980, AGFI = 0.929, RMSEA = 0.013, SRMR = 0.035 และ CN = 367.995 (Diamantopulos, A & Siguaw, A.D.,2000; Bollen, 1989; Kaplan, 2000; Joreskog & Sorbom, 1996; สุภมาส อังคุโชนิตและคณะ, 2554)

ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวมหลังจากการปรับแก้โมเดล

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
Chi-Square	$P > 0.05$	0.397	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	< 2.00	1.041	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	0.999	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.95	0.980	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.929	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.013	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.035	ผ่านเกณฑ์
CN	> 200	367.995	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดล พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 8 ดัชนีผ่านเกณฑ์ จึงสรุปได้ว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมการโครงสร้าง (structural equation)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 2) รูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3) การปล่อยตัวชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และ 4) ความเป็นธรรมทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลทางตรงและทางอ้อมของแบบโมเดลสมการโครงสร้าง

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม ที่ส่งผลต่อความเป็นธรรมทางสังคม (SJUST) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราว (PATTE) และการปล่อยตัวชั่วคราว (PROVI) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 89.3 และ 19.5 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนั้นความเป็นธรรมทางสังคม (SJUST) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (SATIS) และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (EFFIC) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 68.1 และ 35.8 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.755 – 0.956 โดยทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.956 คือตัวแปรความเป็นธรรมทางสังคม (SJUST) และรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราว (PATTE)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการปล่อยตัวชั่วคราว ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน รูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราว และความเป็นธรรมทางสังคม พบว่าในภาพรวมมีความเป็นธรรมทางสังคมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการปล่อยตัวชั่วคราวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีระเบียบข้อบังคับที่กำหนดให้ยึดถือปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนเป็นไปในแนวทาง

เดียวกันประกอบกับพนักงานในกระบวนการยุติธรรมมีน้อยอยู่ในระเบียบแบบแผนที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานจึงทำให้ผลการศึกษาที่ได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปที่กล่าวว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยให้บุคลากรมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและเมื่อบุคคลดังกล่าวมีความพึงพอใจในงานสูง จะทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน (ปัทมาสมิครองธรรม, 2548; สมยศ นาวิการ, 2546; Carrell ,Kuzmits & Elbert, 1992) ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่องานที่ทำ (Schermerhorn, et al., 2000) ความพึงพอใจภายในงาน ความพึงพอใจในงานสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กรได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ นอกจากนี้ความพึงพอใจในงานจำเป็นต้องอาศัยในเรื่องของความมั่นคงในอาชีพ เงินเดือนค่าจ้าง โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ สวัสดิการ ลักษณะงานที่ทำ สภาพการทำงาน แรงจูงใจอื่นๆ (อารี เพชรผุด, 2537; เอกชัย กี่สุขพันธุ์, 2538; Gilson,1994) และเพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพตามที่องค์กรได้กำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานของพนักงานเพื่อให้พนักงานได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างเดียวกัน (พรพรรณ อุ่นจันทร์, 2543; ประจักษ์ จงอัศยากุล, 2546) ในการปล่อยตัวชั่วคราวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็เช่นเดียวกัน ในแต่ละองค์กรก็ต้องพิจารณากฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราว เป็นสาเหตุหนึ่งที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้

2. การศึกษาการปล่อยตัวชั่วคราว ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และรูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราวมีผลต่อความเป็นธรรมทางสังคม โดยการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural equations model: SEM) ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลครั้งแรก พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) โดยพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ในโมเดลด้วยค่าดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices : MI) โดยยินยอมผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ จนกระทั่งดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นตัวแปรที่ศึกษาได้ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ตัวแปรที่เหมาะสมประกอบกับได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างถูกต้อง เช่นค่า CN เป็นดัชนีที่แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับดัชนีแสดงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล และค่า CN ควรมีค่ามากกว่า 200 และจากการศึกษาพบว่าค่า CN มีค่าเท่ากับ 367 สูงกว่าที่กำหนดไว้

3. จากการศึกษาพบว่าความเป็นธรรมทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการปล่อยตัวชั่วคราว ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราว แสดงให้เห็นว่าความเป็นธรรมทางสังคมในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่พนักงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ปฏิบัติด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันมีสิทธิและได้รับเหมือนกันให้โอกาสแก่คนยากจนคนด้อยโอกาสคนที่เสียเปรียบในสังคมเพื่อคุ้มครองอิสรภาพเสรีภาพปัจเจกบุคคล ตามที่รัฐกำหนดให้มีหลักประกันสิทธิเสรีภาพแก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาโดยการประกันตัวหรือการปล่อยตัวชั่วคราวเพื่อเป็นการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและจำเลยในระหว่างการสอบสวนและพิจารณาคดีของศาล (โสภณ โรจน์อนนท์, 2549) ซึ่งไม่ต้องการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือคุมขังในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี โดยไม่มีความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี และหากไม่มีความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีที่จะต้องควบคุมก็ควรที่จะได้รับการปล่อยตัวไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมาย (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2548) และควรมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่ปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็วซึ่งในปัจจุบันประชาชนเข้าถึง

ข้อมูลข่าวสารได้สะดวกมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจนความโปร่งใสเป็นข้อมูลที่
ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไป
ตามที่กำหนดไว้

4. จากการศึกษาพบว่า การปล่อยตัวชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราว แสดงให้เห็นว่าพนักงานกระบวนการยุติธรรม
ทางอาญาส่วนใหญ่มีการรับรู้ ทศนคติ แนวโน้มเชิงพฤติกรรม ในการมองผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเพียงผู้ที่กระทำ
ความผิดแต่ยังไม่มีความผิดทางกฎหมายที่สุด ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในการปล่อยตัวชั่วคราวให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย
เป็นไปในทิศทางที่เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแม้ว่ารูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราวที่กฎหมายกำหนด
ไว้จะเน้นที่หลักประกันเป็นสำคัญในบางครั้งในการขออนุญาตผู้ต้องหาโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจอาจไม่ได้รับ
การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวเนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันแต่พนักงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
มีแนวทางการปฏิบัติในการปล่อยตัวชั่วคราวอย่างชัดเจนทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการ
กับการวิจัยของ อภิรดี โพธิ์พร้อมและคณะ (2550) ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการอำนวยความสะดวกจาก
เจ้าหน้าที่ของรัฐในขั้นตอนต่างๆของการขอประกันตัว ในการพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีความเป็น
ธรรมในการอนุญาตหรือไม่อนุญาต ไม่มีการเลือกปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่ากระบวนการยุติธรรมดำเนิน
ไปอย่างเป็นธรรม (ประเวศ วะสี อ้างใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ, 2548) มีความเท่าเทียมกันในการ
บังคับใช้กฎหมาย ต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ (อานันท์ ปันยารชุน, 2542)

5. จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการ
ปฏิบัติงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแสดงให้เห็นว่ากฎหมายได้กำหนดเรื่องของการปล่อยตัวชั่วคราว
โดยไม่มีประกัน, มีประกันและมีประกันและมีหลักประกัน และในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวนั้นถูกกำหนด
จำนวนเงินประกันตัวด้วยอัตราโทษที่ถูกกล่าวหา กระบวนการยุติธรรมไทยในเรื่องของการปล่อยตัวชั่วคราว
กฎหมายกำหนดว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ (คณิต ณ นคร, 2539) เมื่อบุคคลดังกล่าวมีความพอใจในงานสูง
จะทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน (ปัทมาส มีครองธรรม, 2548; สมยศ นาวิการ,
2546) ด้วยเหตุนี้รูปแบบของการปล่อยตัวชั่วคราวที่กำหนดไว้จึงมีความสัมพันธ์ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

6. จากการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการ
ปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในเรื่องของ
การปล่อยตัวชั่วคราวว่า การปฏิบัติงานจะเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม เสมอภาค โปร่งใส ตรวจสอบได้ นั้น
ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งในที่นี้พนักงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาส่วนใหญ่เป็น
ข้าราชการ เป็นงานที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีจึงมีความมุ่งมั่นทำงาน มีขวัญและกำลังใจ เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา
 ฯลฯ ตลอดจนลักษณะบุคลิกส่วนตัว และลักษณะงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในงานก็จะทำให้ทำงานอย่าง
มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปัทมาส มีครองธรรม (2548); สมยศ นาวิการ (2546); Carrell,
Kuzmits & Elbert (1992) และจะเห็นว่าทั้งผู้พิพากษา อัยการและตำรวจต่างก็มีสวัสดิการที่ภาครัฐจัดให้
นอกเหนือจากเงินเดือน ก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจในงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้กับสมาชิกในองค์กร
และเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ความรักในงานและเต็มใจที่จะทำงานให้มีคุณภาพดีที่สุด สวัสดิการและ
รูปแบบสวัสดิการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (สมิต สัมฤทธิ์, 2529;
สมพงษ์ เกษมสิน, 2532 ; สุดาศิริ วดวงค์, 2538)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีปรับปรุงระเบียบข้อบังคับที่มีเงื่อนไขที่สามารถผ่อนคลายในการปฏิบัติ ส่วนรูปแบบการปล่อยตัวชั่วคราวควรมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์การกำหนดหลักทรัพย์ในการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว
2. ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างทัศนคติ ปรับกระบวนการทัศนของพนักงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวให้มีทัศนคติที่ดีต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย
3. หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องจัดระบบขั้นตอนของการปล่อยตัวชั่วคราว ที่มีความชัดเจนประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนรับทราบอย่างเปิดเผย จัดอบรมพนักงานกระบวนการยุติธรรมอย่างสม่ำเสมอ นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สร้างขวัญกำลังใจวัดผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคตต่อไป ดังนี้

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะพนักงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในจังหวัดนครสวรรค์เท่านั้น จึงควรส่งเสริมให้มีการวิจัยจากผู้ที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวทั้งที่ได้รับอนุญาตและไม่ได้รับอนุญาต
2. ควรที่จะทำการศึกษาถึงปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ โดยเฉพาะประเด็นการปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน
3. ควรที่จะทำการศึกษาในเรื่อง ความยากจนกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะการปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน
4. ควรที่จะทำการศึกษาในเรื่องตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเป็นธรรมทางสังคมในเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวตัวแปรอื่นๆ นอกเหนือจากตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2545). ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการยุติธรรมเพื่อคนจน.สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2550,จาก <http://www.geocities.com/rightfreedom/academic/08.html>
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ขาดิ ชัยเดชสุริยะ และณัฐสา ฉัตรไพฑูรย์. (2547). **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม.
- คณิต ณ นคร. (2539,มิถุนายน).”ปล่อยชั่วคราว.” วารสารอัยการ,19,220.หน้า 49-57.
- จรัญ ดิษฐาอภิชัย. (2550). การส่งเสริมสิทธิคนจนในกระบวนการยุติธรรม.สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2550,จาก <http://www.geocities.com/rightfreedom/academic/04.html>
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยหมายเรียก หมายอาญา กลยุทธ์ศึกษาและคู่มือปฏิบัติงานในการออกหมายเรียก จับ คั่น (ควบคุม)ขัง จำคุก ปล่อย(ปล่อยชั่วคราว). กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). การดำเนินกระบวนการยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัญหาและแนวทางแก้ไข.คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ(กอส.). กรุงเทพฯ : เดือนตุลา.

- พรพรรณ อุ่นจันทร์. (2543). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานผลิตน้ำอัดลม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประจักษ์ จงอัสฎากุล. (2546). การรับรู้บรรยากาศองค์การและพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมกระดาษลูกฟูกแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปัทมาส มีครองธรรม. (2548). บุพปัจจัยของความผูกพันกับองค์กรและผลที่มีต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมิต สัมณกร. (2529). การจัดสวัสดิการสำหรับพนักงาน การบริหารงานบุคคล
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2532). การบริหารบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมัยศ นาวิการ. (2546). การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ 1991.
- สุดาศิริ วรวงศ์. (2538). กฎหมายคุ้มครองแรงงาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์ (2554). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- โสภณ โรจน์อนนท์. (2549). การปล่อยจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 9 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- อภิรดี โพธิ์พร้อม และคณะ. (2550). ปัญหาความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนได้รับ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อานันท์ ปันยารชุน. (2542). สิทธิเสรีภาพของประชาชนกับกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง บทบาทของตำรวจในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน ตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 11 มีนาคม 2542 ณ โรงแรมสยามซิตี้.
- อารี ผุดเพชร. (2537). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2538). การบริหาร : ทักษะและการปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- Bollen, K.A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. NJ : Wiley.
- Carrell, M. R., Kuzmits, F. E., & Elbert, N. F. (1992). *Personel Human resource management*. New York : MacMillan Publishing.
- Diamantopoulos, A., & Siguaw, A. D. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. London: Sage Publications.
- Ginson, J.L., et al. (1994). *Organization: Structure, Processes, Behavior*. (10th ed.). New York : McGraw-Hill.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W.C. (1998). *Multivariate Data Analysis*. (5th ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

- Joreskog, K., Sorbom, D.(1993). **LISREL8: Structural Equation Modeling With the Simplis Command Language**. Chicago: Scientific Software International.
- Kaplan, D. (2000). **Structural Equation model: Foundation and extensions**. Sage publications, Thousand Oake.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30, 607-610.
- Schemerhorn, J. R., Hunt, J. G. & Osborn, R. N. (2000). **Organizational Behavior**. (7th ed.). New York : john Wiley & Son.